

TILAK MAHARASHTRA VIDYAPEETH, PUNE
M. A. (PARANGAT) SOCIAL SCIENCES (POLITICAL SCIENCE)
EXAMINATION: DECEMBER – 2025
THIRD SEMESTER

Subject: Human Rights Problem and Prospectus (POLMJC-302)

Date: 04/12/2025

Total marks: 60

Time: 2.00 pm to 4.30 pm

Instructions: 1) Attempt all Questions as per the Instructions.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Answer should be precise and to the point.

- Q. 1) Answer any TWO of the following questions in 500 words. (2X15 marks) (30)**
1. What do you understand by the term Human Rights? Explain their importance in human life with suitable examples.
  2. Discuss how Human Rights evolved in India before and after independence.
  3. What are the main categories of Human Rights? Explain each with examples.
- Q. 2) Answer any TWO of the following questions in 300 words. (2X10 marks) (20)**
1. What are the major global challenges to Human Rights in the 21st century?
  2. Examine the issues of refugees, climate change, and migration as emerging human rights concerns.
  3. How did the United Nations become the central global institution for protecting Human Rights after World War II?
- Q. 3) Answer any TWO of the following questions in 100 words. (2X5 marks) (10)**
- a. How do NGOs like 'Amnesty International' and 'Human Rights Watch' use media and research to influence global policy?
  - b. Explain how Fundamental Rights in the Indian Constitution safeguard human dignity with suitable examples.
  - c. Highlight some of the major cases handled by the NHRC and their impact on human rights awareness.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) दिलेल्या सूचनेनुसार सर्व प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

२) उजवीकडील तक्त्यातील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

३) उत्तरे अचूक आणि मुद्देसुद असावे.

- प्र. १) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे ५०० शब्दांमध्ये लिहा. (२ X १५) (३०)**
१. मानवी अधिकार या संज्ञेचा अर्थ काय आहे? मानवी जीवनातील त्यांचे महत्त्व योग्य उदाहरणांसह स्पष्ट करा.
  २. स्वातंत्र्यपूर्व आणि स्वातंत्र्यानंतर भारतातील मानवी अधिकारांची कशी प्रगती झाली, यावर चर्चा करा.
  ३. मानवी अधिकारांचे प्रमुख प्रकार कोणते आहेत? प्रत्येक प्रकार योग्य उदाहरणांसह स्पष्ट करा.
- प्र. २) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे ३०० शब्दात लिहा. (२ X १०) (२०)**
१. एकविसाव्या शतकातील मानवी अधिकारांसमोरील प्रमुख जागतिक आव्हाने कोणती आहेत?
  २. निर्वासित, हवामान बदल आणि स्थलांतर यांसारख्या प्रश्नांचा नव्याने उदयास येणाऱ्या मानवी अधिकारांच्या समस्यांप्रमाणे अभ्यास करा.
  ३. द्वितीय महायुद्धानंतर मानवी अधिकारांच्या संरक्षणासाठी संयुक्त राष्ट्रसंघ (UNO) ही जागतिक संस्थांच्या केंद्रस्थानी कशी बनली, ते स्पष्ट करा.
- प्र. ३) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे १०० शब्दात लिहा. (२ X ०५) (१०)**
- अ) अॅमनेस्टी इंटरनॅशनल आणि ह्यूमन राइट्स वॉचसारख्या स्वयंसेवी संस्था (NGOs) माध्यमे आणि संशोधनाचा वापर करून जागतिक धोरणांवर कसा प्रभाव टाकतात, ते स्पष्ट करा.
  - ब) भारतीय राज्यघटनेतील मूलभूत अधिकार मानवी सन्मानाचे संरक्षण कसे करतात, हे योग्य उदाहरणांसह स्पष्ट करा.
  - क) राष्ट्रीय मानवाधिकार आयोगाने (NHRC) हाताळलेल्या काही प्रमुख प्रकरणांचा आणि त्यांच्या मानवी अधिकार जनजागृतीवरील परिणामांचा उल्लेख करा.